

Jakob J. Simonsen, Georg Sørensen:

Introduktion

Dette nummer af POLITICA belyser aspekter af et problemområde med mange forskellige facetter: udviklingsstrategier i den tredje verden.

Der er mange grunde til, at udviklingen i den tredje verden i de senere år har tiltrukket sig stigende interesse, både i samfunds-forskningen og i den offentlige debat. For det første er udviklingen i denne del af verden i det seneste tiår blevet af stadig større betydning for udviklingen både i Danmark og i andre højtudviklede kapitalistiske lande. Problemerne omkring OPEC-landenes oliepris-politik er kun ét eksempel herpå. Endnu vigtigere er måske på lidt længere sigt den proces, der har fået betegnelsen den ny inter-nationale arbejdsdeling: udflytningen af forarbejdende industri fra de højtudviklede lande til den tredje verden. En proces, der indtil nu har fået en langt mindre fremtrædende plads i vore medier end olieprisstigningerne.

For det andet er landene i den tredje verden i stigende omfang blevet bevidste om deres fælles udviklingsproblemer. Det har med-ført krav til industrilandene om etableringen af en mere retfærdig international økonomisk orden: en ny økonomisk verdensorden (dette emne er behandlet nærmere i et tidligere temanummer af POLITICA. Se 10. årgang, nr. 1). -

Forskerinteressen for udviklingsproblemerne i den tredje verden er af relativ ny dato. Frem til 2. verdenskrig var overvejelserne omkring udviklingen i denne region præget af rene apologier, hvis primære mål det var at fritage industrilandene for ethvert moralsk og politisk ansvar for den manglende udvikling i disse lande. Baggrunden for, at der kom anderledes gang i udviklingsforsk-ningen efter 2. verdenskrig, er naturligvis kolonifrigørelsen og dermed etableringen af politisk selvstændige stater i den tredje verden. Stater, der hurtigt begyndte at fremføre deres problemer i FN og andre internationale fora.

En lang række af disse stater står imidlertid i øjeblikket midt i en omfattende økonomisk, politisk og social transformationsproces. Det er på den baggrund i det hele taget et stort spørgsmål, om det stadig er berettiget at klassificere alle disse lande under én

enkelt samlebetegnelse, hvad enten det nu er "den tredje verden", "udviklingslandene" eller "de underudviklede lande". Thi den aktuelle udvikling medfører en differentiering og hierarkisering blandt disse lande. Nogle synes at følge en udviklingsvej mod en stadig mere omfattende kapitalisering af produktionsstrukturen. Andre oplever samtidig stadig dybere økonomisk stagnation og krise, mens atter andre er slået ind på en mere eller mindre socialistisk udviklingsvej.

Denne tendens til differentiering angiver et hovedformål bag nærværende nummer af POLITICA. Vi har forsøgt at samle en række artikler, der kan angive spændvidden bag den særdeles rummelige betegnelse "udviklingsstrategier i den tredje verden". Samtidig forsøger vi naturligvis - i al beskedenhed - at yde et bidrag til debatten om emnet.

Der kan logisk nok kun blive tale om at præsentere nogle hovedaspekter af problemfeltet. Bidragene er struktureret ud fra to dimensioner. Den første kan betegnes teori/empiri-dimensionen. Her lægger flertallet af artiklerne vægt på analysen af konkrete udviklingsprocesser i forskellige tredje-verdens-lande, mens en enkelt forsøger en mere overordnet diskussion af de teoretiske bidrag til feltet og de problemer, der er involveret heri.

Den anden dimension drejer sig om forskellige typer af udviklingsstrategier. Vor hovedsondring er her mellem associative og dissocitative strategier: strategier, der forudsætter en snæver integration i det eksisterende kapitalistiske verdensmarked, og strategier, der forudsætter en afkobling fra dette.

Med disse dimensioner som styrende princip indeholder nummeret da følgende artikler:

Georg Sørensen søger i nummerets første artikel at afklare og indramme den på overfladen kaotiske ophobning af udviklingsteoretiske elementer, der er blevet præsenteret i debatten efter 2. verdenskrig. Denne afklaring søges foretaget ved hjælp af opstillingen af to grundlæggende udviklingsteoretiske paradigmer - et moderniserings- og et afhængighedsparadigme. Desuden søger forfatteren at afklare sammenhængen mellem udviklingsteorier, -strategier og -begreber, hvor det er hans tese, at disse dimensioner af udviklingsproblematikken er for svagt sammenknyttede i den eksisterende forskning inden for feltet, hvilket efter forfatterens opfattelse er en vigtig årsag til udviklingsforskningens nuværende krise.

I Jakob Simonsens artikel gennemføres en mere konkret analyse af én type af associativ udviklingsstrategi, nemlig den eksport-orienterede strategi. Det er denne strategi, der ligger bag de såkaldte nyindustrialiserede landes "økonomiske mirakler" i 70'erne. Det er forfatterens tese, at disse nyindustrialiserede landes økonomiske vækst i mindre grad er udtryk for en styrkelse af landenes lokale borgerskaber, end den er udtryk for en ændret indretning af det kapitalistiske verdensmarked, der har gjort det muligt for de multinationale selskaber at udnytte periferiens ekstremt lave lønninger til produktion af en række arbejdskraftintensive produkter. Således bliver den eksportorienterede udviklingsstrategis succes eller fiasko derfor også først og fremmest et resultat af, hvilke beslutninger der tages i de højtudviklede lande både med hensyn til beskyttelse over for industrieksport fra de nyindustrialiserede lande og med hensyn til restrukturering af industrilandenes produktionsstruktur, og først i anden omgang et spørgsmål om de nyindustrialiserede landes egne beslutninger.

Mikael Barfod tager i sin artikel udgangspunkt i en anden form for associativ udviklingsstrategi, idet han søger at analysere EFs samarbejde med de såkaldte ACP-lande inden for Lomé-konventionen. Spørgsmålet er, hvorvidt Lomé-konventionen bidrager til en eksport-orienteret eller en selvcentreret udvikling i ACP-landene. Artiklens tese er, at den eksportorienterede udviklingsmodel er den dominerende faktor bag Lomé-konventionen.

Nummerets to sidste artikler behandler dels den associative og dels den dissociative strategi ud fra eksemplerne Iran og Cuba. I Asbjørn Løvbræks artikel præsenteres den iranske industrialiseringsmodel i et historisk og et udviklingsstrategisk perspektiv med det formål at analysere den industrialiseringsmodel, der var grundlaget for udviklingen i Shahens Iran. Artiklen viser, at denne model bryder sammen på grund af sine interne økonomiske og klassemæssige modsætninger. Jørgen Würtz Sørensen præsenterer i sin artikel et eksempel på dissociativ strategi, som den er kommet til udfoldelse på Cuba efter 1959. I forhold til de mest gennemanalyserede eksempler på dissociativ strategi (Sovjetunionen og Kina) var udgangspunktet for Cuba et andet på grund af landets størrelse og placering. Artiklen søger at fremstille de forskellige udviklingsveje, der har været anvendt i Cubas post-revolutionære periode, og forsøger at

vurdere fordelene og ulemperne ved disse strategier på baggrund af deres effekter på den cubanske samfundsstruktur.

Endelig skal der gøres opmærksom på, at den ene af anmeldelserne i dette nummer relaterer sig snævert til det valgte tema. Det drejer sig om Jan Holst og Roland Rasmussens anmeldelse af nogle af de nyere bøger, der behandler tendenserne til en ny international arbejdsdeling, og disse tendenser er nok så centrale i en diskussion af udviklingsstrategier i den tredje verden.